

Waarom deze bijlage?

discriminatie

racisme

waarden en normen

De moord op regisseur en columnist Theo van Gogh maakte op een wrede manier actueel hoever vrijheid van meningsuiting gaat. Hoe verhoudt die vrijheid zich tot discriminatie, racisme en normering van minder- of meerderheden? Is kwetsen toegestaan? Moet bluffen mogen? Wanneer en hoe moeten kwetsende spreekkoren op een Haagse voetbaltribune gestopt worden? Het gesprek van de dag gaat over gemeenschappelijke en verschillende opvattingen van waarden en normen. Onderwijsinstellingen kunnen hierin een rol spelen en deze discussie kanaliseren.

Directeur Niek Scholts van basisschool De Walpoort in het Brabantse Boxtel bijvoorbeeld. Hij klom een dag na de moord op Theo van Gogh, samen met de pastoor en de imam op een zeepkist op het schoolplein. Want het wijzen naar de Marokkanen was al begonnen. De 110 kinderen van de Walpoort met twintig nationaliteiten en zes religies

gregen meteen te horen dat we zo niet met elkaar omgaan.

In het afgelopen jaar zijn er hoopvolle initiatieven op ROC's gestart, die racisme en discriminatie moeten terugdringen. Er wordt door schoolorganisaties, docenten en jongeren nagedacht en gesproken over de gemeenschappelijke waarden die Nederlandse jongeren met elkaar hebben, ondanks de enorme diversiteit aan rassen, geloven, afkomst en gezinssituaties. In deze bijlage licht Cinoptiek enkele werkvormen voor het onderwijs toe om deze discussie concreet vorm te geven binnen de schoolmuren en levert daarmee een bijdrage aan die broodnodige waarden- en normen-discussie binnen het beroepsonderwijs.

Joost Claassen,
CINOP

EXPERIMENT NATIONAAL PLATFORM TEGEN RACISME EN DISCRIMINATIE VAN START OP MBO-SCHOLEN

Artikel 1 uit de grondwet ter discussie

Het ROC Gaasterland in Amsterdam lijkt een prima lokatie voor het experiment dat het Nationale Platform tegen Racisme & Discriminatie (NPRD) voor ogen heeft. Op woensdagmiddag 13 oktober jl. test het platform in samenwerking met de Anne Frank Stichting een jongerendebat uit over het onderwerp racisme en discriminatie. Onder het toezien van de voorzitter van het NPRD, voormalig minister van Volksgezondheid Els Borst, verzamelen zich ruim 100 jongeren tussen de 15 en 20 jaar in de aula van de mbo-school in Amsterdam Zuid-West. Moet artikel 1 – dat burgers beschermt tegen discriminatie – uit de grondwet, zoals Pim Fortuyn voorstelde?

Het doel van de middag is niet het debat zélf en evenmin dat jongeren zich als assertief debater opwerpen. Dit scholenproject wil het debat gebruiken om de toenadering tot elkaar te bewerkstelligen en om de mening van jongeren over racisme en discriminatie te nuanceren. In de discussie komt de jongere niet alleen voor zijn eigen mening uit,

maar leert vooral om de mening van anderen te begrijpen en liefst te respecteren.

Voorwaar een hele uitdaging, stelden de organisatoren van het experiment vooraf. Want de dilemma's waarover gesproken zal worden, liegen er niet om. Nederlandse jongeren zijn vooral assertief geworden en gehard door de blufcultuur op school en in de wijk. De puber heeft nogal eens de neiging om heel gedreven het eigen gelijk te halen in een discussie.

Een bonte verzameling Nederlandse jongeren met honkbalpetjes, keppeltjes, sluiers, gebreide mutsen verzamelt zich in de aula. Met skatebroeken, naveltruitjes, piercings, dreadlocks enzovoorts. De multiculturele samenleving trekt in

het klein voorbij. ROC Gaasterland is een zogenaamde zwarte school. De populatie is zelfs zo gemixt, dat je bijna denkt aan gecaste figuranten voor een film op een Amerikaanse highschool.

De wijk waarin deze school staat, is overwegend islamitisch. Dat vertelt trainer Selwijn Eysden van de Anne

Frank Stichting over ROC Gaasterland. "Midden in deze wijk staat een synagoge. Daarom hebben we voor deze school uit het rijtje dilemma's onder andere voor het Joods-Palestijnse conflict gekozen. We denken dat de vuurhaard in het Midden Oosten voor deze jongeren geen 'verwegistan' zal zijn.' Het belooft een verhitte middag te worden...

Grensgevallen, waar sta jij?

Gesproken wordt over de vrouwen- en homohaat van rapartiest Eminem. Het tweede dilemma gaat over leuzen in een anti-Israël-demonstratie. En ten slotte kruisen de jongeren de degen over een uitspraak van Pim Fortuyn, die artikel 1 over discriminatie uit de grondwet wilde schrappen.

De discussieleider legt uit wat het doel is van het debat. Niet het gelijk hebben of het gelijk krijgen staat op het spel vandaag. Iedere gespreks-

deelnemer moet een dilemma toetsen op twee grondrechten: het recht van meningsuiting en het recht op bescherming tegen discriminatie. Wat is er per dilemma doorslaggevend?

Op driekwart van de discussie komen men op de kern van de zaak. De stelling rond het voorstel van Pim Fortuyn om artikel 1 uit de grondwet te schrappen, brengt het gesprek over discriminatie dichtbij. Te vaak is het woord discriminatie misbruikt om terechtwijzingen te pareren. Uit de klas gestuurd? Discriminatie! Uit het veld gestuurd door de scheidsrechter? Discriminatie! Rokend verwijderd uit het fietsenhok of een hangplek? Discriminatie! Veel debaters vinden dat er inderdaad sleet zit op het begrip discriminatie. Als iemand echt gediscrimineerd wordt, geloven we het niet meer. Een Antilliaanse jongen vat werkelijke discriminatie samen: "Als je Achmed heet heb je bij veel sollicitaties gewoon minder

kans op die baan dan als je Johan heet".

Het doel wordt bereikt. De jongeren zijn het er mee eens dat artikel 1 in

de grondwet moet blijven. Ondanks de beperkte werking en controle erop, is het altijd beter dan geen artikel 1 in de grondwet. Zonder regels en normen kunnen we immers niet leven. Dus scoort bescherming tegen discriminatie toch wel hoger dan het recht op de uiting van je mening.

Je mening uiten is niet zo'n probleem meer bij jongeren. De jeugd is assertiever dan ooit. Roepen wat je wil is gemakkelijk. Het gaat erom hóe je iets zegt. Je kunt er maar beter rekening mee houden dat je met ongenueerde meningen mensen kwetst die er niets mee te maken hebben.

Kwetsen is een wapen in de blufcultuur van de jeugd. De beledigingen die geuit worden zijn

lang niet altijd zo letterlijk bedoeld. Gespierde taal is niet discriminerend. Flauwe grappen over geloof, huidskleur en ras evenmin. Maar daardoor niet minder kwetsend. Het voorbeeld van Achmed en Johan doet velen beseffen wat discrimineren werkelijk is.

Het woord 'allochtoon' maakt veel los in de aula van ROC Gaasterland. Waar je ook geboren bent: als je er Turks, Marokkaans of Surinaams uitziet, blijf je altijd het etiket allochtoon houden. Dat heeft een negatieve ondertoon. Sommige zogenaamde Marokkanen zijn in de twintig en zijn zelf nog nooit in Marokko geweest. Daar zijn ze dus ook allochtoon.

"Discriminatie is al zo oud als er mensen zijn", stelt de Surinaamse jongen met de gebreide muts, "en jongeren zullen zich altijd tegen

ouderen en de gevestigde orde verzetten. Het gaat om de manier waarop je dat doet. Het gaat om de manier waarop je iets zegt. Respectloos gedrag wekt agressie op."

Als de mbo-jongeren na het debat de zaal verlaten, praten ze nog volop door over het onderwerp. Het debat lijkt als onderwijsmiddel

geschikt, ook voor deze doelgroep. Je kunt je moeilijk voorstellen dat deze debaters zich straks zonder nadenken aan discriminatie schuldig zullen maken. Eén vraag houd je vervolgens bezig: wie was er vanmiddag niet? Komt het racistische gevaar misschien uit de hoek van diegenen die het debat schuwen? ●

Meer informatie:
NPRD / Anne Frank
Stichting
Peter Rodrigues
Postbus 730
1000 AS
AMSTERDAM
tel. 020-5567100

Het gaat om Respect !

Na afloop van het experiment in ROC Gaasterland, toont eregast mevrouw Els Borst zich verheugd met het verloop én de uitkomst. Voormalig minister van gezondheidszorg en huisarts mevrouw Borst is de voorzitter van het Landelijk Platform tegen Racisme & Discriminatie (NPRD).

Borst over haar rol in het platform: "We komen als groep vier keer per jaar bijeen om vanuit verschillende maatschappelijke organisaties een beetje te waken over de stand van zaken rond discriminatie."

Over het experiment voor middelbare scholen, Grensgevallen, waar sta jij?! spreekt mevrouw Borst over een eerste succesje: "De jongeren hadden snel door waar de discussie over ging en namen bepaald geen blad voor de mond. De discussie bleef to-the-point, vooral dankzij de prominente rol van de uitstekende jongerentrainer die voor deze pilot is ingezet. Je vraagt je dan wel af hoe deze discussie zou aflopen met een eigen ROC-docent."

"De debatformule moet wellicht nog wat worden bijgeslepen, omdat de onderwerpen hier en daar wat ver van de beleving van jongeren afstaan. Het gaat natuurlijk allemaal om één

woord: respect. En respect heb ik in deze zaal wel degelijk mogen opsnuiven. Er is dus hoop. Deze discussie moet eigenlijk al op jongere leeftijd worden aangezwengeld. De meningen over ras, geloof, achtergrond of handicap zijn in de kleuter- en basisschoolleeftijd allang gevormd. Als oma van twee keer drie kleinkinderen zie ik dat op kleuterleeftijd al veel gedaan kan worden om begrip en respect voor elkaar te kweken."

Over de toekomstplannen van de NPRD is mevrouw Borst duidelijk. Met een marginaal budget van honderdduizend euro mag je van dit platform natuurlijk geen wonderen verwachten. Deze debatformule moet budgetneutraal binnen het normale lesrooster van ROC's passen. "Gelukkig konden we in de Anne Frank Stichting een medestander vinden om bestaand materiaal om te bouwen voor dit doel."

Naast deze schooldebatten ontwikkelt het platform producten voor discussie over racisme en discriminatie op de werkvloer en in de buurt of wijk.

'HIT' als waarden & normenshow

Theatergezelschap Playback uit Eindhoven speelt op ROC's de interactieve voorstelling 'HIT'. Theater, muziek en spel zijn prima vormen om ethische onderwerpen binnen een school bespreekbaar te maken, stellen de initiatiefneemsters Sacha de Heer en Nicole van Wessel. Theater stelt geen vragen en geeft geen hapklare antwoorden, maar

confronteert volwassenen en jongeren wel heel direct met ethische dilemma's en meerdere mogelijke oplossingen. Theater is bovendien actief, voortdurend in beweging en dus visueel aantrekkelijk.

Playback steekt met waarden- en normentheater HIT interactief in op thema's die jongeren bezighouden:

slanke lijn, mode, relaties en seks bijvoorbeeld. Hoe helpen vriendinnen elkaar bij de keuze van een vriendje en hoe doe je dat dan met seks. De groep speelt scènes waarin jongeren voor dilemma's gesteld worden. De afloop van het toneelstuk wordt mede door het publiek bepaald. Soms nemen mensen uit het publiek zelf deel, door – al improviserend – de scène een andere wending te geven. De regisseur stelt vast welke dogma's en personages veranderbaar zijn en welke niet. In het echt is de harde waarheid immers ook niet altijd te veranderen.

Meer informatie:

HIT - Theatergroep Playback
sachadeheer@hotmail.com
nicole.wessel@wanadoo.nl

Playback speelt stukjes uit de voorstelling HIT tijdens de Performabeurs voor bedrijfsopleiders.

Waarden en normen Spel

CINOP zet binnen haar advieswerk onder andere theater, muziek en spellen in bij het bediscussiëren van ethische kwesties binnen branches, bedrijven en onderwijsinstellingen. De uitwerking van theatergroep Playback geeft een beeld over hoe je actuele onderwerpen in de belevingswereld van jongeren kunt brengen. Vanzelfsprekend zijn voorstellingen als HIT op maat te herschrijven naar andere doelgroepen en situaties die actueel zijn in de praktijk van klanten waaraan CINOP adviseert.

Het bepalen van gemeenschappelijke waarden en gedragscodes binnen een organisatie is niet alleen een kwestie van een huishoudelijk reglement. Om werkelijk draagvlak te krijgen voor het naleven van normen, moeten waarden en normen vooraf wederzijds afgestemd en benoemd worden. CINOP maakte hiervoor een 4-stappenplan. Daarnaast zijn er diverse werkvormen en hulpmiddelen voor workshops en trainingen. Bijvoorbeeld theater en een kaartspel.

De aanpak van CINOP om ethische kwesties en waarden & normen binnen onderwijs en bedrijfsleven bespreekbaar te maken, is gebaseerd op vier stappen:

- WAARDEN UITSPREKEN**
- WAARDEN BESPREKEN**
- NORMEN AFSPREKEN**
- ELKAAR AANSPREKEN**

Deskundige op dit terrein is senior-adviseur Zjev van Dun, die over dit onderwerp diverse workshops en maattrainingen kan organiseren.

Meer informatie:

Zjev van Dun
073-6800800
zdun@cinop.nl

discriminatie

racisme

waarden en normen